Q. VI.

Cum enim par cā sit utriusque pdatiōe testāte. predicte rō conquiescit. C. Et quod ista dimitti ñ ual; etiā a fornicatiōe innocens inueniat. s. pbatur quod ipā sit adultā. qr si ad ulē possit dimittere eam cā fornicationis. ñ enim uidet quod pari crimine infectus. aliam de eod̄ punire possit. Vñ cum iudei adultam accusarent. equitatis sententiam a domino acceper. Qui sine peccō ē. pmus in illā lapidem m. Hinc ē in euangelio pcipitur. ypo crita. pmum eice trabem de oculo tuo. 7 pcea educes festucam de oculo fris tui. Hinc ē aug scb in l. .i. de sermone domini in monte. Qui fornica ri fornicationis cā uxorē suam dimittere nequit.

Nichil iniquius ē qm̄ cā fornicatiōis ñ potest. dimittere uxorē si 7 ipē conuincitur fornica ri. Occurrit ē illud. in quo aliū iudicas te ipm̄ condepnas. eadē enim agis que iudicas. Quapp quisq; fornicatiōis cā uult abicere uxorem. pior debet ēē a fornicatiōe purgatus. Qd similit 7 de femina dixim. Id de ūbis domini tractat. xl. viii. Qualē quisq; uult inuenire uxorē talē se debet custodire.

Siductum estis uxores. suate uos uxori. Sed uos 7 eidē bus uis quales uultis eas inuenire. tales 7 ipē uos inueniant. Quis iuuenis ē qui ñ castam uelit ducere uxorem. 7 si accepturus ē uirginem. quis ñ intactam desideret. Intactam queris. intactus esto. puram queris. purus esto. Ñ enī illa pot. 7 tu ñ potes. Id in epla ad pascentiū comitem arrianum. Iudicium de alio exercere nō debet qui de se iudicari contempnit.

Iniquum ē ut quisq; iudicē de alio uelit. 7 iudicari de se nolit. Id. de adulterinis cōiugi is. l. ii. Grauius sunt puniendi de adulterio uiri quam mulieres.

Indignantur mariti si audiant adulteros uiros pendere similes adulterinis feminis penas. cum tanto grauius eos puniri oportuit. quanto magis ad eos ptinet. 7 uirtute uincere. 7 exemplo regere feminas. Id de x. cordis. Sicut uir caput est mulieris sic ad ulterando grauius delinquit.

Non mechaberis. i. nubis ad aliquam aliam pt uxorem tuam. tu aū exigis hoc ab uxore. 7 ñ uis reddere hoc uxori. Et cū

Humanarum nempe legum censura declarat. uiros ut seruos sic honesto habitu uxores pcedere debere. 7 maritis uxoribus auctores ēē colendi bonos mores. cū pniquum sit ut uir ab uxore pudicitiā exigat quā ipse ñ exhibet. ut ff. ad l. adulteriis 7 stupro. l. Si uxor. § Iudex.

debeas in uirtute pcedere uxorē qm̄ castitas uirt ē. tu sub uno impetu libidinis cadis. 7 uis uxorem uictricem ēē. tu uictus iaceris. Et cū tu caput sis uxoris. pcedit te ad dm̄ cui caput es. Vis tuā domum. capite deorsum pendere. Caput enim mulieris ē uir. Vbi aūt melius uiuit mulier qm̄ uir. capite deorsum pendet domus. Si caput ē uir. melius debet uiuere uir qm̄ mulier. 7 pcede re in omnibus bonis factis uxorem suam. His auctoritatibus monstratur quod adulter adulteram dimittere ñ ual;. Ñ ē aūt qr si ille qui dimisit uxorem suam cā fornicationis. illa uiuente aliam duce potest. Qd aūt hoc fieri non possit. testatur aug in l. de bono coniugali dicēs. Vinculum coniugii diuortio fornicatio dissolui ñ pot.

Interueniente diuortio ñ abolet confederatio nuptialis. ita ut sibi coniuges sint. 7 separati. Cum illis aūt adulterium committi. quibus fuerint 7 post suum repudium copulati. Id de adulterinis coniugiis. l. ii. Nulla rōe dissolui coniugiū q semel initiatū pbatur.

Licite dimittitur uxor ob cām fornicationis. sed manet uinculum prioris. ppter qd fit reus adulterii qui etiā duxit dimissā ob cām fornicationis. Sic aūt manente in se sacramento regnationis. excōicatur quisquis ē reus criminis. ita que separata a uiro nūqm̄ carebit coniugii sacramento. 7 si ñ reconciliatur uiro. carebit aūt si mortuus fuerit uir eius. Reus ū excommunicationis. io nūqm̄ carebit regnationis sacramento. 7 ñ reconciliatur. quia nunqm̄ moritur dēs. Id sup epla pauli ad corinthios. Si uel uir ab uxore sua uel uxor a uiro cā fornicationis discesserit alteri adherere prohibetur.

Apls dicit his qui sunt in coniugio ñ ego pcipio s; dns uxorem a uiro ñ discedere. Qd si discesserit manere innuptā aut reconciliari uiro suo. Pot enim fieri ut discedat ea cā q dominus pmisit. Aut si femine licet uirum dimittere ppter cām fornicationis. quid respondebimus de hoc. quod dicit postius. 7 uir uxorem ñ dimittat. quare ñ addit excepta cā fornicationis. q dominus pmittit. ñ quod similem formam uult intelligi. ut si dimi

Solō. eadē forma ē uiro 7 mulieri q ad dimittere ob fornicationem. ñ tū eadē qd ad legū inscriptionē siue acusationē. nā inscribere femine nequeunt. licet de matrimonio uiolato cqueri possint.

Q. VII.

BIBL. UNIV. HEID. Mscr.

ſerit quod cā fornicationis pmittit. maneat ſine uxore. aut reconcilietur uiro ſuo. Sed dñs
dominus. aut pmiſit cā fornicationis uxorē
dimitti. ſ; quia pmiſit. ñ iuſſit. ut in ſmo
ne domini in monte. ſieri pot ut uir dimit
tat dimittat uxorē fornicationis cā. quā dñs
exceptam ēē uoluit. iã ů ſi nec illi nubere cō
cedit̃ uiro uiuo a quo receſſit. neq; huic aliã
ducē uiua uxore q̃ dimiſit. multo min᷑ fas
ē illicita cum quib; lib; ſtupra committē. Jt̃
ex cōc̃l mileuitano. Ab uxore dimiſſus. t̃ di
miſſa a uiro. ad penitentiã redigant̃. niſi
aut continent̃ uiuerē. aut ſ recōciliāi uoluīt.

Placuit ut. ſ; euangelicam. 7 aplicam diſcipli
nã. neq; dimiſſ ab uxore. neq; dimiſſa a marito. alteri cōiu
gant. ſ; ita maneant. aut ſ̃in 7 recōcilient. q' ſi cōtēp
ſ int ad penitentiam redigantur. Jt aug̃ de
ſmone domini in monte. Mechatur qui
Omnis ad a uiro dimiſſã ducere preſũpſit.
illud confirmandum ů ñ facile dimittat̃ u
xor. ſolam cām fornicationis excep. cetas uero
omniũ moleſtiaſ ſiq eſſant iubet pro fide coniuga
gali 7 p caſtitate fortit̃ ſuſtineri. 7 mechum
dic̃ 7 uirum qui eam duxit. q̃ ſoluta ē a uiro.
Jt ierõ ad amandum pbrm. Adulta pbat̃
Omnis que uiuente uiro ad altẽ nubit.
cauſationes apls amputãdas ētiſſime diffini
uit. 7 uiuēte uiro ēē adultam mulierē. ſi altĩ
nupſerit. ſ lolo michi pfferas raptoris uiolētiã.
matris pſuaſionem. patris auctoritatē. ppin
quorum caterUam. ſuorum inſidias. parētũ ,
dampna rei familiaris quãdiu uiuit uir. lic;
adult̃ ſit. licet ſodomita. licet flagitiis omib;
coopertus. 7 ab uxore pp hec ſcelã derelictus marit̃
ē reputãdus. cui altĩm uirum accipe ñ licet.
ſi on hapls. pã auctoritate decreuit. ſ; x̃ in ſe lo
quēte. x̃ uba ſecutus eſt. qui ait in euangelio.
Qui dimittit uxorē ſuam excepta cã fornica
tionis. fac eam mechari. 7 qui dimiſſam accepe
rit adult̃ ē. vii 7 apli gñ uem coniugii ſãtiũ
intelligentes ſi ita ē inquiunt ñ expedit hoī
uxorē accipe. ad quod dñs. Qui pot inquit ca
pere capiat. ſtatimq; ſub exeplo trium eunocho

Jt̃ um uirginitatis infert btitudinē que nul
Ia ta[illegible] Jt̃ ex cōc̃to [illegible]
Mulieri fideli que uirum adultum di
Fidelis femina mittit alii nubere ñ licet.
que adultum maritum reliquerit fideliſ [illegible]
ultum ducit. phibeatur ne ducat. Si aũt duxerit
ñ pus accipiat communioēm. quam is que reli
querit de ſeculo exierit. ñ forte neceſſitas infir
mitatis dare compulerit. Jt ex cōc̃l mariti pp
Ad penitentiã ē cogendus qui multis nup
Si quis multis fuit tiis copulatus
nuptiis copulatus. penitentiam agat. conu
erſatio aut̃ 7 fides. penitentis tps compbeat.
Jt aug̃ de adulterinis coniugiis. l. i. Qui ob for
nicationem uxorē dimittit 7 aliam ducit.
Quẽadmodum ñ recte dici pot mechãi pbat̃
ſi neſciat hō ñ peccat. ſ enim pecca ignorātia
um. q̃uis minora quam ſcientium. ita ñ
recte dici pot ſi cã fornicationis dimiſerit
uxorem uir. 7 aliam duxit. ñ mechatur. ē &
mechatio 7 eorum qui alias ducunt relictis
pp fornicationem prioribus. ſ; utiq; minor q̃ eo
rum q̃ ñ pp fornicationem dimittunt. ¶ Sicut
enim in fornicatione gdus ů ſic g̃ui pecc at
adult q̃m fornicator. ſic g̃uius delinquid
qui nec ſua dimiſſa aliam ducit. eo q̃ ſuã
dimittens aliam cognoſcit. Grauius qp qui
uxorem hñs ad coniugē ptium ſui accedit.
q̃m qui ſine uxore thorum alterius uolat t
uxoratus ad ſolitam accedens. ſ; hos oēs ince
ſtuoſi tranſcedunt. quos iniceunt ēē natura
delinquentes. Vñ aug̃ de adulterinis coniugiis.
Adultim malum. uinc̃ fornicationem. uincit̃
aut̃ ab inceſtu. Peius ē enim cum matre q̃
cum aliena uxore cōcumbere. ſ; omnium hor
peſſimum ē quod ēē naturam fit. ut ſi uir
mēbro mulieris ñ ad h̃ cōceſſo uti uoluit.
Vſus enim naturalis ſi ultra modum plabit̃
in uxore quid ueniale ē. in meretice dapna
bile. Iſte qui contra naturam exſecrabilis fit
in meretice. ſ; exſecrabilius in uxore. Tm
l; ordinatio creatoris. 7 ordo creature. ut in reb;
ad utendum cōceſſis. 7 cum modus excedit̃

S. c. q. i. Sicut.
S. c. q. i. Dixit.
S. c. xvii. c. q. i. Nuptias.
Cuerbũ cōtinentie. p̃ dimiſſã uxorem.
J. C. xx. q. v. ex.

longe sit tollerabilius quam in eis que concessa non sunt. uel uiuis uel uiuis trans excessus. Item ambrosius in libro de patriarchis. Minus est secundum naturam coire quam contra naturam delinquere.

Offerebat sanctus loth filiarum pudorem. Nam et illa quoque flagitiosa impuritas erat. tamen minus erat secundum naturam coire. quam aduersus naturam delinquere. Preferebat domus sue uerecundie hospitalem gratiam. apud barbaras gentes inuiolabilem. Item augustinus confessionum iii. libro. Grauiora sunt flagitia que contra naturam fiunt.

Flagitia que sunt contra naturam ubique ac semper repudianda atque punienda sunt. qualia sodomitarum fuerunt. que si omnes gentes facerent. eodem criminis reatu diuina lege tenerentur. que non sic fecit homines ut se illo uterentur modo. Violatur quippe ipsa societas que cum deo nobis esse debet. cum eadem natura cuius ipse auctor est libidinis peruersitate polluitur. Idem contra iouinianum.

Usus naturalis. Turpior et flagitiosior est usus contra naturam.

Usus naturalis et licitus est quidem in fornicationis et adulterii. sicut in coniugio. et illicitus sicut in adulterio. Contra naturam uero semper illicitus. et procul dubio flagitiosior atque turpior. quem sanctus apostolus et in feminis et in masculis arguebat. dampnabiliores uolens intelligi. quam si usu naturali uel adulterando uel fornicando peccarent. Item ysidorus. Omnis inmunda pollutio fornicatio est. licet uaria.

Non solum de commissis fit pecca fornicationis.

Nam sicut fornicatio est peccatum regnat in homine. sed si adhuc delectatur. atque animum teneat. procul dubio regnat. fornicatio carnis adulterium est. fornicatio animi seruitus est ydolorum. est autem et spiritualis fornicatio. de qua dominus ait. Qui uiderit mulierem ad concupiscendum eam. iam mechatus est eam in corde suo. Omnis inmunda pollutio fornicatio dicitur. quamuis quisque diuersa turpitudinis uoluptate prostituatur. ex delectatione enim fornicandi. uaria gignuntur flagitia. quibus regnum dei clauditur. ut homo a deo separetur. [illegible] fornicatio maximum est scelus. quia [illegible] templum dei uiolatur.

[illegible] quibus sicut animalia absque ulla [illegible]

non indesinenter libidinum seruiunt. quasi ego nec minus pecudibus comparandum. Ipse tamen cum conceperint. ultra non indigent maribus copiam sui. Item ex epistola clementis. Adulterium in

Quibusdam in omnibus peccatis secundum obtinet locum.

In peccatis est adulterium grauius. Secundum namque in penis obtinet locum. quem quidem primum illi habent. qui aberrant a deo. et si sobrie uixerint. C.

His auctoritatibus euidentissime monstratur quod quicumque causa fornicationis uxorem suam dimiserit. illa uiuente aliam ducere non potest. et si duxerit reus adulterii erit. His ita respondetur. hee auctoritates de eis locuntur quorum coniugium etiam carnalis infirmitas non inpedit. uel de his qui preferentes causam dissidii alterius commixtione se reddunt indignos. Unde ambrosius super epistolam pauli ad corinthios. Uxorem a uiro non discedat nisi causa fornicationis. quod si discesserit. aut maneat innupta. aut reconcilietur uiro suo. et uir similiter non dimittat. Ideo non subdit de uiro quod de uxore premisit. quia uiro licet ducere aliam. Item gregorius uinori bonifatio episcopo. Licet ducere aliam infirmo cum suam ob infirmitatem corporis debitum reddere non ualet.

Quod posuisti si mulier infirmitate correpta non ualuit uiro debitum reddere. quid eius faciat coniugalis. bonum esset si sic permaneret. ut abstinentie uacaret. Sed quia hoc magnorum est. ille qui se non poterit continere. nubat magis. non tamen ei subsidii opem subtrahat. quam infirmitas prepedit. non detestabilis culpa excludit. C. Sed illud ambrosii a falsatoribus dicitur insertum. In studiis grauissimis canonibus immo euangelice et apostolice doctrine penitus inuenitur aduersum. Quidam uero sententiam ambrosii fuisse cupientes non de qualibet fornicatione illud arbitrantur intelligi. ut ob quamlibet fornicationem uir licite dimittat uxorem. et uiuente dimissa aliam ducat. sed incestuosa tantum fornicatione intelligi. cum uxor uidelicet aliquo. patre uel filio. fratre uel auunculo dolo uirum suum uel alicui simulata se constupranda publice tradiderit [illegible] quam uiro suo se illicitam reddidit. inpr[illegible] [illegible] per copulam consanguinitatis. in p

Venit enim contra quod [illegible] ambrosii. opini[onem]

Videtur hoc capitulum concedere ut cum aliqua uiro reddere debitum non possit infirmitatis causa. quod uir ei ea uiuente aliam possit ducere. non tamen hoc colore egrotantem a cura sui abiciat. Sed intelligendum est de illa que in propriam domum mariti ducta erat. necdum a uiro agnita. que licet et sponsa dici potest et coniux. quia secundum leges ductio in domum facit coniugium. uel potest intelligi de arta. que licet non est sana. sed sequens clausula non permittit. scilicet quam infirmitas prepedit. non tamen inpedit arta ut laborare non possit.

Nota non solum [illegible] ducere. [illegible] quibus [illegible]

Sunt uero aliud. [illegible] non fieri in nona compilatione.

[illegible] incestuosa uel maritum [illegible]

BIBL. UNIV. HELS. Mscr.

CA

[illegible] fornicationem [illegible] ad-
ulterii licet dimittere, et ea uiuente superdu-
cere aliam. Sed si quis concedat non magis uiro quam
mulieri licitum esse. Si uir aliam eo modo forni-
cetur sciat uirum ab ambrosio appellari non
sexu sed animi uirtute. Mulierem quoque nominari
sentiat non sexu corporis sed mollitie mentis. Sed
quia nulla auctoritate permittitur ut uxore ui-
uente alia superducatur intelligitur illud ambrosii
in supradicto genere fornicationis. Non tamen quod uiue-
nte dimissa aliam ducere possit. sed post mortem forni-
cariae. Fornicarii quoque utique ut supradictum est
a corruptione luxuriae mulier appellatur. Il-
le quia fornicatione mundus est. uir siue muli-
er aliis copulari possunt adulteri autem si superui-
xerint nullo modo aliis copulari poterunt. Sic et illud
intelligitur quod in capitulo cuiusdam concilii in-
telligitur. Licitum coniugium non negetur illi cuius
Quedam uxor cum suo fratre dormiuit.
cum fratre uiri sui dormiuit. decretum est ut ad-
ulteri numquam coniugio copulentur. Illi uero cuius
uxor constuprata est licita coniugia non negentur. Sic et
illud magontiensis concilii intelligitur. Disiungantur
et numquam coniugio copulentur qui quod
illis ubi et infra subiectorum admiserit.
Si quis uiduam uxorem duxit et postea cum fili-
astra fornicatus fuerit. seu cum duabus soror-
ibus. aut si qua cum duobus fratribus. seu cum patre
et filio. si quis relictam fratris. si quis neptem.
aut nouercam. aut nurum. aut consobrinam. aut
filiam auunculi. aut eius relictam. aut priuigna
polluerit. eos disiungi et ulterius numquam copulari
precipimus. Item. Sororem uxoris polluens
Qui dormierit neutram habere ualet.
cum duabus sororibus et una eorum illius antea fuit
uxor neutram ex ipsis habeat. nec ipsi adulteri umquam
coniugio copulentur. Item illud gregorii. Ob infir-
mitates uel dampna corporis coniugia sol-
ui non possunt.
Hi uero qui uxores suas in
adulterio deprehenderint non licebit nec eum nec il-
lam aliam uxorem accipere. [illegible] mutuum
quamdiu ambo uiuunt. Si autem [illegible] amor
tua fuit. uir eius [illegible] nubat [illegible] domino

A cauta uero unusquisque sit et monitus fuit ut
ex omnibus [illegible] diebus uite sue actis [illegible] penite-
ntia persoluat. Item ex decreto zacharie pape.
Neutram habeat qui sororem uxoris
Concubuisti cum sorore uxoris tue. polluit.
si fecisti neutram habeas. et si illa que uxor tua
fuit conscia sceleris non fuit. si continere non uult
nubat tamen in domino cui uelit. Tu autem et ad-
ultera sine spe coniugii permaneatis. et quamdiu ui-
xeritis iuxta preceptum sacerdotis penitentiam agi-
te. Item ex tiburiensi concilio. Cum nouerca uel cum
filiastra. uel sue uxoris sorore dormiens fit.
ad coniugium peruenire non potest uir siue caret
Si quis cum nouerca legitima non negetur coniugia.
uerca sua dormierit. neuter potest ad coniugium
peruenire. Sed uir eius potest si uult aliam accipe-
re si se continere non potest. Similiter qui cum filiastra
sua uel cum sorore uxoris sue dormierit obser-
uandum est. §. Quamuis illud quod in fi-
ne magontiensis concilii ponitur a nonnullis
non dum legitime commentis sed de fornica-
ris dictum intelligatur. uidelicet ut fornica-
rii discedant ab inuicem et sine spe coniu-
gii maneant. Illud uero gregorii ad bonifatium an-
glicis pro tempore permissum est. quibus dat gregorius in
quarta et quinta generatione coniugia contrahere
permisit. alias autem inane esset. cum augustinus dicat
in sermone domini in monte. Si uxorem quis
habet sterilem et cetera. Item nicholaus ad carolum
magontiensem episcopum. Ob infirmitates uel dampna
Hii qui corporis coniugia solui non licet.
matrimonium sanxerint. si uni ex duobus
amentia. aut furor. aut aliqua infirmitas
accesserit. ob hanc infirmitatem coniugia ta-
lium solui non possunt. Similiter est sciendum
de his qui ab aduersariis capiuntur. aut membris
truncantur. aut a barbaris exsecti fuerint.
Item fabianus papa. Furiosus uel furiosa matri-
Neque furiosus monium contrahere non possunt.
neque furiosa matrimonium contrahere possunt [illegible]
sed si factum fuerit non separentur. §. V[illegible]
missis a sacerdotibus [illegible]
sua aliam ducere. Manet [illegible]

Tercia q. ii. Siquis &c.
S. c. q. v. Si uir
[illegible]
S. c. xxvii. q. ii. c. aug.
S. c. xxxii. q. i. c. uii. &c.

n potuit separari ab eo sed in puppi serpente sult
[illegible]
[illegible] et [illegible] inde [illegible]
fuit. reconciliari nequibunt. § Sed hinc h
uidebitur contrarius primo [illegible] capitulo g.
Ibi enim post possibilitatem [illegible] separari ab eo cui secundo nupserat [illegible] ad primum.
Hic autem uiuente eo cui secundo copulata fuerat primo reconciliari non potest. ¶ Quod autem ea quae
prius fornicata fuerat post separationem nubere possit superius probatum est. Mortuus
enim est uir eius ex quo iudicio ecclesiae ab eo separata ab eius lege soluta est et iuxta apostolum
nubat cui uult tantum in domino. Sed quaeritur si sine ecclesiastico iudicio nulla causa dissidii rationabiliter
probata ab ea discesserit, antequam esset cogendus redire ad eam. De hoc ita statutum est in concilio
cartaginensi. cui interfuit aug. cap. xx.v.

Non licet alicui uxorem dimittere nisi causa

Seculares qui dissidium primum ecclesiae comprobet
coniugale consortium nulla grauiori culpa
dimiserint uel dimiserint et nullas causas dissidii
probabiliter proponentes propterea sua matrimonia
dimittunt, ut aut illicita aut aliena presumant. Si antequam apud episcopos comprouinciales
dissidii causas dixerint, et priusquam iudicio
dampnentur uxores suas abiecerint a communione
ecclesiae et sancto populi cetu pro eo quod fidem et coniugia maculant excludantur. Item ambrosius super
[illegible] Permittitur maritis uiuentibus uxoribus uxorem di

Anquod mittere nisi certa causa fornicationis.
[illegible] fas est in comparem fas est. Si
[illegible] sine crimine.
Et putas hoc licere quia lex humana non prohibet sed prohibet lex diuina. qui hominibus obsequeris deum uerere. Audi legem domini cui
obsecuntur et qui leges ferunt. quos deus coniunxit
homo non separet. Item nicholaus papa carulo imperatori. Absque causae cognitione a uiro suo dimissa restituatur.

Historia ecclesiastica
ab eusebio cesariensi episcopo confecta de muliere quadam quae de castitate a marito accusabatur ait. Post ceptum est ab imperatore lege-

lita ut primo permitteret ei rem familiarem
libere disponere [illegible]
obiectum. Haec leges [illegible] quam cuius
res publicaeque perceperunt. Sicut autem de mulieribus etc.
secularibus iuris hoc constitutum sit multo magis ecclesiasticis hominibus et sacerdotibus sit concessa. Item
nicholaus papa. Nisi post restitutionem neque de
coniugii fide neque de adulterii crimine inter
uirum et uxorem iudicium est agendum.

Siue de coniugii fide siue de adulterii crimine
iudicium sit agitandum nulla ratio patitur
teutbergam cum lothario posse iniri certamen nisi prius
ad tempus fuerit sue reddita potestati et consanguineis propriis libere sociata. Itemque et locus prouidendus est in quo nulla uis multitudinis
formidetur ne sit difficile testes producere uel ceteras personas que tam a sacris canonibus quam ue-
nerandis romanis legibus in huiusmodi controuersiis requiruntur. § Item in hoc capitulo quamuis causa
uideatur exposita quia sua auctoritate non licet
alicui uxorem dimittere qua cessante ipsa
quoque prohibitio cessare uidetur. tamen quia ipsa separatio pena est et pena nulli est inferenda nisi per iudicem
generaliter hoc intelligendum est ut siue ob causam permissam siue nulla causa existente non liceat alicui sua auctoritate uxorem dimittere. Quod et
de pena homicidii uel qualibet alia intelligendum est. Unde nicholaus scribit rodulfo bituricensi archiepiscopo. Coniugia penitus interdicantur
his qui suas uxores occiderunt.

Interfectores suarum sine iudicio coniugum non addis adulterarum uel aliquid huiusmodi quid aliud iudicandi sunt quam homicide? Ac per hoc ad penitentiam redigendi quibus penitus coniugium denegatur exceptis adolescentibus de quibus est beati pape leonis xx. regula dictatum. immo indulgentia obseruanda. Item in hoc capitulo uidetur nicholaus permittere maritis causa adulterii uel alterius huiusmodi criminis uxores suas interficere. Sed ecclesiastica disciplina spirituali gladio non materiali criminosos ferri iubet. illo uidelicet gladio quo petrus iubetur mactare et manducare. de quo in gla-

dio Christus ait in evangelio: Non veni mittere pacem in terram, sed gladium. Unde idem Nicholaus scribit Albino archiepiscopo. **Non licet alicui uxorem suam adulteram occidere.**

Inter haec vestra sanctitas addere studuit: si cuius uxor adulterium perpetravit, utrum marito illius liceat secundum mundanam legem eam interficere. Sed sancta Dei ecclesia mundanis numquam constringitur legibus; gladium non habet nisi spiritualem, qui non occidit, sed vivificat.

Item Pius papa. **Penitentia eius qui propriam uxorem absque lege et absque causa peremit.**

Quicumque propriam uxorem absque lege et sine causa et certa probatione interfecit, aliamque duxit uxorem, armis depositis publicam agat penitentiam. Et si contumax fuit et episcopo suo inobediens exstitit, anathematizetur quousque consentiat. Eadem lex erit illi qui sponsam suam interfecit.

Item Stephanus quintus Astulpho. **Penitentia Astulfi qui uxorem suam interfecit.**

Admonere te cum lacrimis et multo gemitu cordis curamus, fili Astulphe, sed non filius dici debes, qui tam crudelem et infelix homicidium perpetrasti. Nam occidisti uxorem tuam, partem corporis tui, legitimo matrimonio tibi sociatam, sine causa mortis, non resistentem, non insidiantem, quoque modo vite tue, non invenisti eam cum alio viro nefariam rem facientem, sed concitatus a diabolo impio furore inflammatus latronum more atrocius eam gladio tuo crudelior omni bestia interemisti, et nec post mortem ei addidisti iniquitatem super iniquitatem, filios tuos reos improbe predo, qui matri non pepercisti, filios orphanos fecisti. Inducere super eam ius mortis cum post mortem per unum hominem homicidam et reprobum testem. Quam nec evangelium nec ulla divina humanaque lex uni testimonio et idoneo quempiam condempnat vel iustificat, quanto magis prefatum flagitiosissimum et scelestissimum; nec illa vivens debuit condempnari, nec a te post mortem eius accusari. Prius enim criminis subtiliter erat investiganda, et si certa fuisset inventa, secundum legis tramitem debuit excipere ultionis sententiam.

Nam si verum quod absit fuisset, sicut ad […] dimittere eam per approbatam causam potestas fuisset, occidere tamen eam nullatenus debuisses. Non enim vult Deus mortem peccatoris, sed ut convertatur et vivat ad penitentiam. Ideo placeat tibi consilium nostrum, et facias hoc quod melius est et levius videri potest. Miserere anime tue, ut non sis tuus tantum homicida. Relinque, quapropter te rogamus, hoc malum seculum, quod tecum ad tam immanissimum peccati facinus. Ingredere monasterium et humilia te sub manu abbatis, multorum fratrum precibus adiutus; observa cuncta supplici animo que tibi fuerint imperata. Si forte ignoscat infinita Dei bonitas peccatis tuis, et refrigeret animam tuam prius quam crucientis perpetuis flammis. Hoc levius et melius certissime esse scias. Sin autem publicam penitentiam permanens in domo tua vel in hoc mundo vis agere, quod est periculosius et durius, et gravius esse non dubites, ita eam agere debeas exhortamur. Omnibus diebus quibus penitere debes, vinum et omnem siceram non bibes, carnem numquam ullo tempore comedas, preter quam in pascha et in die natalis domini. In pane et aqua et sale penitentiam age. In vigiliis, ieiuniis, orationibus, elemosinis omni tempore persevera. Arma numquam cingere, nec in quolibet loco litigare presumas. Uxorem numquam ducere, concubinam numquam habere, nec adulterium committere audeas. In balneo numquam laveris. In conviviis letantium numquam te misceas. In ecclesia segregatus ab aliis christianis post ostium et postes humiliter te repone. Ingredientium et egredientium suppliciter orationibus commendare. Communione corporis et sanguinis domini cunctis diebus vite tue indignum te existimes. In ultimo tamen vite tue exitus die, si meruerit, pro viatico, si sit qui tribuat, tamen venialiter concedimus. Hec et alia multa que et durius et satis acrius erant iuxta magnum pondus peccati, infelix, adicienda. Sed si hec omnia que tibi misericorditer supradicta sunt perfecto corde domino auxiliante feceris et custodieris, confidimus de immensa